

BALTIJOS ŠALIŲ BIBLIOTEKININKŲ KONGRESAS

Šį rudenį, spalio 5-6 d., Vilniuje surengtas šeštasis Baltijos šalių bibliotekininkų kongresas. Tokius kongresus Baltijos šalių bibliotekininkų draugijos rengia kas ketveri metai vienoje iš šių valstybių. Šį kartą organizatoriaus vaidmuo teko Lietuvos bibliotekininkų draugijai (LBD); kongreso tema buvo "Biblioteka - naujojo tūkstantmečio informaciniai vartai".

Estijos bibliotekoms atstovavo 16, Latvijos - 15 specialistų. Žymiai daugiau, kaip ir dera organizatoriams, čia buvo bibliotekininkų iš Lietuvos. Be to, į renginį kviesti specialistai iš Danijos, JAV, Norvegijos, Suomijos ir Švedijos. Iš viso kongrese buvo 157 dalyviai. Dirbo septynios sekcijos: "Fondų apsauga ir digitalizacija", "Specialiosios bibliotekos", "Juridiniai bibliotekų veiklos aspektai", "Kadrų mokymas ir kvalifikacijos kėlimas", "Bibliotekų bendradarbiavimas ir jų tinklų integravimas", "Viešosios bibliotekos", "Bibliotekinis aptarnavimas naujame tūkstantmetyje". Perskaityti 77 pranešimai (anglų ir rusų k.) aktualiais bibliotekininkystės teorijos ir praktikos klausimais.

Nepaisant ekonominio sunkmečio, šeštajam bibliotekininkų kongresui Lietuvoje gerai pasirengta. Organizatoriai iš anksto surinko pranešimus, išspausdino programą, išleido ir pranešimų rinkinį.

Kongresas prasidėjo iškilingai, su gėlėmis ir Lietuvos muzikos akademijos magistrančių smuikelių melodijomis, pilnutėlėje Lietuvos medicinos bibliotekos konferencijų salėje. Pirmajam plenariniam posėdžiui vadovavo visų trijų Baltijos šalių bibliotekininkų draugijų vadovės: Lietuvos BD pirmininkės pavaduotoja *Emilija Banionytė*, Estijos BD pirmininkė *Krista Talvi* ir Latvijos BD pirmininkė *Silvija Lininia*.

Įvadinėje kalboje *E. Banionytė* priminė, kad šie kongresai Baltijos šalyse pradėti rengti dar tarpukario metais: pirmasis įvyko 1931 m. Rygoje, antrasis 1935 m. - Taline ir Tartu, trečiasis 1938 m. - Kaune, Marijampolėje, Šiauliuose. Tarybiniais metais buvo uždraustos Baltijos šalių bibliotekininkų draugijos ir kongresai nebuvo rengiami. Atkūrus Baltijos valstybių nepriklausomybę ir bibliotekininkų draugijas, nuspręsta tęsti ir šių kongresų tradicijas, laikantis ankstesnės jų organizavimo tvarkos (rengti kas ketveri metai paeiliui Latvijoje, Estijoje, Lietuvoje). 1991 m. birželio 20-23 d. ketvirtasis kongresas surengtas Rygoje, 1996 m. spalio 22-24 d. penktasis - Taline.

Šiometinį Baltijos šalių bibliotekininkų sambūrį surengti vis dėlto buvo nelengva, nes trūko lėšų ir rėmėjų. Pagalbą jo rengėjams suteikė Baltijos šalių BD ir Šiaurės šalių tarybos informacinis biuras NORDINFO. Kai kas buvo padaryta ir už LBD narių lėšas. Mokslinės Lietuvos bibliotekos suteikė kongreso sekcijoms patalpas, aprūpino darbui reikalinga įranga.

Kongreso dalyvius pasveikinus Lietuvos Respublikos kultūros ministro pavaduotoja *Ina Marčiulionytė* pažymėjo, kad šalies kultūros įstaigos išgyvena sunkų laikotarpį, tačiau darbuotojai rankų nenuleidžia. Tai rodo ir šis LBD surengtas kongresas. Draugija nuosekliai rūpinasi bibliotekininkų švietimu, kvalifikacija, kitais profesiniais ir darbo dalykais. Kita vertus, kuriant informacinę visuomenę bibliotekų vaidmuo didėja. Jos bendradarbiauja su kitomis informacijos institucijomis, neretai periferijoje yra ir vieninteliai rimti informacijos centrai. Tai itin išryškėjo bibliotekose pradėjus naudoti naujas informacijos technologijas, kompiuterines duomenų bazes. Tačiau didėjant bibliotekų sąveikai, ir darbo problemos darosi sudėtingesnės.

Latvijos BD vardu kongresą sveikinus *Silvija Lininia* pažymėjo, kad Baltijos šalių bibliotekininkai, nepaisant karais ir šiek tiek skirtingų šių valstybių vystymosi tendencijų, visuomet turi ko vieni iš kitų pasimokyti, gali lengvai bendrauti ir gerai vieni kitus suprasti. Tai skatina visų trijų šalių bibliotekų ir visuomenės progresą. Tokie renginiai kelia profesinį entuziazmą ir pasitikėjimą savo jėgomis.

Estijos BD pirmininkė *Krista Talvi* pareiškė įsitikinimą, kad tokie kongresai - tinkamiausia vieta Baltijos šalių bibliotekų darbuotojams bendradarbiauti, jie skatina naujas profesines idėjas, padeda kurti ateities darbų viziją. K. Talvi nuoširdžiai palinkėjo, kad su pažangia Baltijos valstybių politika sparčiau keistųsi ir valdžios požiūris į bibliotekas.

Pranešimą "Keletas pastarojo laikotarpio Estijos bibliotekų raidos bruožų" perskaitė Estijos kultūros ministerijos patarėja bibliotekų klausimais *Meeli Veskus*. Estijos valstybės kultūros politikos pagrinduose nurodyta, jog bibliotekos nepriklausomai nuo jų rūšių, paskirties ar finansavimo šaltinių veikia valstybinėje informacijos sistemoje. 1999 metais Estijoje veikė 599 viešosios, 562 mokyklų, 94 mokslinės ir kitos specialiosios bibliotekos. Nepaisant retsykiais kai kuriose savivaldybėse pasitaikiusių bandymų jungti viešąsias ir mokyklų bibliotekas, jų tinklas buvo palyginti stabilus. Kas trečias Estijos gyventojas dabar yra viešosios bibliotekos skaitytojas.

Bibliotekų veiklą ir statusą reglamentuojančių dokumentų nepriklausomybės metais Estijoje buvo parengta ir patvirtinta daug: "Viešųjų bibliotekų įstatymas" (1992, 1998), "Nacionalinės bibliotekos įstatymas" (1990, 1994, 1998), "Privalomojo egzemplioriaus įstatymas" (1997) ir kt. Pastaruoju metu nemažai įtakos bibliotekų veiklai ir prestižui turi programa estų knygos 475-osioms metinėms, truksianti iki 2001 m. balandžio 23 d.

Nuveikta daug bibliotekų automatizacijos darbų. Nuo 1990 m. devynios mokslinės bibliotekos, sukūrusios konsorciumą, sėkmingai naudoja programinį aprūpinimą INNOPAC. Nuo 1996 m. automatizuota sistema diegiama miestų ir centralizuotose bibliotekose, o 1998 m. į šį projektą įsitraukė valsčių bei kaimų bibliotekos. Šių metų pradžioje 189 bibliotekos jau buvo įjungtos į kompiuterinius tinklus, 90 turėjo internetą; 2002-aisiais ji turės 90 proc. visų viešųjų Estijos bibliotekų. Kuriant informacijos sistemą kompiuteriai diegiami ir į mokyklų bibliotekas. Pranešimo autorė pateikė daug faktografinių bei statistinių duomenų apie įvairias bibliotekų sis-

Pirmajam plenariniam posėdžiui vadovavo (iš kairės): Silvija Lininia, Emilija Banionytė, Krista Talvi

Salės vaizdas

V. Jasinevičiaus nuotr.

temas, jų veiklą, apžvelgė bibliotekininkų mokymą bei kvalifikacijos kėlimą.

Pranešimą "Bibliotekininkystė Latvijoje: problemos ir sprendimai" skaitęs Latvijos nacionalinės bibliotekos direktorius *Andris Vilks* priminė, kad Latvijos bibliotekų raida bei jų būklė per visą pastarąjį dešimtmetį jau yra detalai išnagrinėta; parašyta ta tema nemaža studija pristatyta neseniai Leipcige vykusioje mokslinėje konferencijoje. Parodęs leidinį ir pakvietęs norinčius dalyvius išsamiau su ja susipažinti, pranešėjas plačiau kalbėjo apie pastarojo meto problemas ir raidos tendencijas; svarbiausias čia verta paminėti.

Visų pirma, palyginus su kitomis Rytų Europos valstybėmis, Latvijos bibliotekų vystymasis buvo gana dinamiškas. Išliko visos senosios ir atsirado nemažai naujų bibliotekų: kariuomenės, firmų, prekybos organizacijų ir kt. Valstybinės viešosios ir kitos bibliotekos periferijoje tampa ne vien informacijos, bet ir kultūros centrais. Dėl to didėja jų prestižas, socialinis vaidmuo.

Labai išsiplėtė ne vien mokslinių, bet ir viešųjų bibliotekų paslaugos informacinių technologijų srityje. Tai elektroninių dokumentų gavimas ir pristatymas, interneto paslaugos, informacija apie respublikos, užsienio bei tarptautines duomenų bazines ir kt. Į šį darbą vis labiau įsitraukia rajoninės ir kitos bibliotekos.

Kol kas informacinis, techninis ir technologinis aprūpinimas atskirų sistemų (žinybų) bibliotekose tebėra labai skirtingas, ir šie netolygumai rimtai trikdo skaitytojų aptarnavimą.

Racionaliai organizuoti skaitytojų informacinį aptarnavimą kartais jau trukdo ir skirtingos informacinės technologijos bei sistemos. (Latvijos bibliotekose šiuo metu yra naudojamos keturios informacijos sistemos.)

Esant mažam darbo užmokesčiui, daugelis bibliotekų darbuotojų, ypač miestuose, pereina į kitas veiklos sritis. Specialistų netektis daro didelę žalą ne tik pačioms bibliotekoms, bet ir naujai kuriamai valstybinei informacijos sistemai, ir visam bendruomenės kultūriniam gyvenimui.

Remiantis pastebėtomis kultūros ir bibliotekų raidos tendencijomis, Latvijoje sukurta informacijos ir kultūros puoselėjimo programa, kurios atskirą dalį sudaro bibliotekų sistemų vystymas ir integracija. Pagrindinės jos nuostatos yra tokios: artimiausiu metu būtina suformuoti visą Latvijos bibliotekų

infrastruktūrą; skaitytojas bibliotekose turi nevaržomai gauti visą jam reikalingą informaciją; kuriant valstybinę informacijos sistemą, kartu turi būti sprendžiami ir nacionalinės bei kitų bibliotekų raidos klausimai. Šie dokumentai jau yra aprobuoti Vyriausybėje ir svarstomi Seime. Diegiant bibliotekose naujas informacines technologijas, pagal specialią programą apmokyta 1200 jų darbuotojų.

Pranešimą "Bibliotekų strategija informacinėje visuomenėje" perskaitė VU Komunikacijos fakulteto dekanas *Renaldas Gudauskas*. Daugiausia dėmesio jis skyrė informacijos valstybinei politikai, taktikai, tinklams, technologijoms ir perspektyvoms. Remdamasis užsienio mokslininkų darbais, autorius stengėsi teoriškai paaiškinti informacijos strategijos, visuomenės poreikių raidos, dinamiško informacijos technologijų vystymosi sampratą. Kartu jis kalbėjo apie informacijos sistemų globalizaciją (pasaulyje) ir lokalizaciją (Baltijos šalyse), informacinės visuomenės kūrimą ir bibliotekų reikšmės bei statuso nustatymą, informacinių sistemų raidos ir strategijos prognozes XXI amžiuje. Taip bandyta atsakyti į visiems opų pastarojo meto klausimą - kas mes esame, kur einame ir kokie būsimie naujojo tūkstantmečio informacijos pasaulyje.

V. Rimša

Bibliotekų fondų apsauga ir digitalizavimas. Negausi Bibliotekų fondų apsaugos ir digitalizavimo sekcija tilpo posėdžiauti istorinėje Vilniaus universiteto bibliotekos Lelevalio salėje.

Sekcijos darbui pirmininkavo LNB direktoriaus pavaduotojas fondų apsaugos reikalams *Algirdas Pliophys* ir Estijos nacionalinės bibliotekos Restauravimo skyriaus vedėja *Mari Siiner*. Pranešimus skaitė tik Lietuvos ir Estijos atstovai, ir tenka su apgailestavimu konstatuoti, kad labai trūko pranešimo apie fondų apsaugos padėtį Latvijos bibliotekose. Vėliau diskusijose toks apgailestavimas ir buvo pareikštas, pageidaujant panašių kongresų metu išklausti pranešimus ta pačia tema apie situaciją ir Lietuvoje, ir Latvijoje, ir Estijoje.

Apžvalginį pranešimą apie Lietuvos bibliotekų fondų apsaugos institucijų atsiradimą ir plėtrą skaitė *A. Pliophys*. Vilniaus universiteto bibliotekos Knygų restauravimo skyriaus vedėjas Aloyzas Kuņkulis supažindino su šiuo seniausiu Lietu-

vos bibliotekose rašytinių dokumentų konservavimo ir restauravimo padaliniu, įkurtu 1968 metais. Labai įdomų bendrą pranešimą pateikė Tartu universiteto atstovas *Kurmo Konsa* ir jau minėta *Mari Siiner*. Jie pristatė Estijos nacionalinį projektą THULE, kurio tikslas yra registruoti visą Estijos rašytinį palikimą, sukurti unifikuotą apsaugos sistemą visiems nykstantiems estų dokumentams, analizuoti fondų ir kolekcijų būklę, rekomenduoti optimalius konservavimo ir restauravimo metodus. Šio projekto tarptautinis koordinatorius yra Danijos karališkosios bibliotekos fondų apsaugos vadovas *Jonas Palmas*, 1996 metais surengęs seminarą LNB Dokumentų konservavimo ir restauravimo centre. Projektą remia UNESCO, Švedijos karališkoji biblioteka ir Sorošo fondas. Vilniaus universiteto bibliotekos direktorės pavaduotojos Irenos Krivienės pranešime papasakota apie šioje bibliotekoje pradėtą senų knygų digitalizavimo programą, apie jau išleistą CD-ROM'ą bei apie tolesnes rankraščių digitalizavimo programas.

Sekcijos vardu buvo priimtas pasiūlymas bibliotekų fondų apsaugos reikalams skirti didesnę dėmesį tiek kasdieninėje bibliotekų veikloje, tiek tarptautiniuose forumuose.

A. Plioplys

Specialiosios bibliotekos. Specialiųjų bibliotekų sekcijos sesija vyko Lietuvos technikos bibliotekos salėje. Gausiai susirinkusiems universitetinių, mokslo akademijų ir specialiųjų bibliotekų darbuotojams buvo perskaityti aštuoni pranešimai. Sekcijos darbui vadovavo *Venta Kocerė* (Latvijos akademinė biblioteka) ir *Danutė Kazlauskienė* (Lietuvos medicinos biblioteka).

Dinamiškai plėtojantis mokslui ir technologijoms, reformuojant daugelį socialinio gyvenimo sferų, šiuolaikinės visuomenės virsmas informacine, arba žinių, visuomene yra labai ryškus. Kintanti mokslinė, akademinė bei socialinė aplinka kelia naujus uždavinius bibliotekoms kaip informacinės infrastruktūros daliai. Apie tai kalbėjo *Aili Norberg* (Estijos nacionalinė biblioteka), *Genė Duobinienė* (Lietuva, Kauno technologijos universiteto biblioteka), *Salvinija Kocienė* (Lietuvos medicinos biblioteka). Šiuolaikiška bibliotekininko veiklos aplinka – automatizuotos bibliotekinės sistemos, kompiuterizuotos darbo vietos, netradicinės informacijos laikmenos, internetas – keičia bibliotekininko profesijos pobūdį. Būdamas tarpininku tarp informacijos kūrėjo ir jos vartotojo, jis yra ir pirmasis informacijos vertintojas bei švietėjas.

Sesijoje aptarti specifiniai atskirų vartotojų grupių (sveikatos apsaugos, aklyųjų) informacinio aprūpinimo aspektai (S. Kocienė). Apie tai kalbėjo ir Lietuvos aklyųjų bibliotekos atstovė *Rasa Januševičienė*. Kitokius uždavinius sau kelia 1992 m. įkurta Baltoskandijos akademijos biblioteka, rinkdama ir kaupdama įvairialypės tematikos medžiagą subregioniniu principu. Jos veiklos kriterijus aptarė Baltoskandijos akademijos sekretorius *Arūnas Bliūdžius*.

Į bibliotekas atėjęs internetas labai išplėtė informacijos paieškos ir komplektavimo galimybes. Jo svetainėse skelbiami visateksčiai žurnalai, istoriniai rinkiniai, rankraščiai bei fotografijos. Kasdien atsiranda naujų duomenų bazių, kur visa in-

formacija yra atvira ir nemokama. Taigi bibliotekos galėtų papildyti savo informacijos išteklius, panaudodamos internetą ir atitinkamai organizuodamos savas jo svetaines (*Dalė Lukas*, JAV nacionalinė medicinos biblioteka).

Baltijos šalių universitetų, mokslo akademijų bei kitos specialiosios bibliotekos dėl prasto finansavimo ir valdžios abejingumo išgyvena sunkius laikus. Nors jų ateitis yra neaiški, aktyviai ieškoma informacinių bei finansinių išteklių per nevyriausybines programas ir projektus, stengiantis kuo geriau atlikti bibliotekoms skirtą misiją. Todėl pozityvių pokyčių esama visur. Tokios mintys keltos Lietuvos MAB mokslinės sekretorės *Leokadijos Kairelienės* ir Latvijos akademinės bibliotekos direktorės *Ventos Kocerės* pranešimuose.

D. Kazlauskienė

Juridiniai bibliotekų veiklos aspektai. Šios sekcijos posėdyje LNB konferencijų salėje susirinkusiems 25 kongreso dalyviams perskaityti 5 pranešimai. Posėdžiui vadovavo *Silvija Lininia* (Latvija) ir *Rasa Racevičiūtė* (Lietuva).

Pranešimą "Bibliotekų veiklos matavimas ir vertinimas" skaitė VU Komunikacijos fakulteto dėstytoja *Jurgita Rudžionienė*. Ji priminė, kad iki šiol nei Lietuvoje, nei Baltijos ar kitose užsienio šalyse šie dalykai nėra reikiamai ištirti ir mokslinis šios srities įdirbis nedidelis. Daug dėmesio pranešime skirta bibliotekų veiklos matavimo ir vertinimo kriterijams bei jų sampratai, supažindinta su kai kuriomis šiuo metu paplitusiomis koncepcijomis. Atskleista takoskyra tarp bibliotekų darbo visų lygių apskaitos statistikos rodiklių ir veiklos kokybės vertinimo kriterijų. Kalbėta apie Lietuvoje atliktus bibliotekų veiklos matavimo bei vertinimo mokslinius tyrimus, kuriais ieškota ir optimalių kiekybinių bei kokybinių rodiklių bei jų kombinacijų šiam darbui atlikti. Apžvelgti tyrimai, kuriuos 1994-1995 m. surengė šia tema Švedija ir Baltijos šalys. (Lietuvoje tyrimus atliko LNB ir VU biblioteka kartu su katedrų dėstytojais.) Rezultatus Švedijos, Estijos, Latvijos ir Lietuvos bibliotekų darbuotojai aptarė Rygoje bendrame seminare. 1996-1997 m. panašius tyrimus pakartojo LNB Mokslinis tyrimų skyrius Nacionalinėje bibliotekoje. Šias problemas taip pat yra tyrinėję VU KF katedrų dėstytojai bei studentai.

Kalbėta ir apie tai, kaip reikėtų bibliotekose tokius tyrimus organizuoti, nes jie šiuo metu labai svarbūs bibliotekų praktinei veiklai ir turi dideles perspektyvas.

Pranešime "Bibliotekininkystės normatyvinių dokumentų reforma Lietuvoje" LNB Bibliotekininkystės centro direktorius *Vytautas Gudaitis* pažymėjo, kad augant visuomenėje informaciniais poreikiais, didėjo bibliotekų prestižas, o kartu ir Vyriausybės dėmesys. Jis supažindino klausytojus su teisiniais bibliotekų veiklos dokumentais, priimtais Lietuvoje atkūrus nepriklausomybę. Nemažai dėmesio skyrė 1995 m. Seimo priimtam Bibliotekų įstatymui, ypač įstatymo turinio ir šalies bibliotekų vystymo koncepcijos tęstinumui (lygino su 1936 m. Lietuvoje patvirtintu Viešųjų bibliotekų įstatymu). Kadangi nuo įstatymo pasirodymo jau praėjo nemažai laiko, pranešėjas atskleidė kai kuriuos išryškėjusius dokumento trūkumus ir siūlė pradėti rengti naują Lietuvos bibliotekų įstatymą;

taip pat supažindino su poįstatyminių bibliotekų dokumentų sistema ir rengimo planais.

Pranešimą "Bibliotekų įstatymai ir laisva informacijos prieiga" skaitė Latvijos NB Tyrimų skyriaus vedėja *Anna Maulinia*. Pastarąjį dešimtmetį Latvijoje buvo priimtas Bibliotekų įstatymas (1998), Latvijos nacionalinės bibliotekos įstatymas (1992), taip pat svarbūs teisės aktai, spaudos, informacijos, švietimo, archyvų darbo ir kitais klausimais. Padidėjusį visuomenės dėmesį jiems skatina noras kuo greičiau išsivaduoti iš buvusių stereotipų, visiems laikams užtikrinti spaudos, informacijos ir kūrybos laisvę.

Latvijoje įteiktas Seimui svarstyti įstatymas "Latvijos nacionalinės bibliotekos projekto įgyvendinimas", Latvijos bibliotekininkystei turėsiantis itin svarbią reikšmę. Įstatymo projektui jau pritarė Latvijos Vyriausybė; jis buvo plačiai svarstomas visuomenėje. Apskritai Latvijos NB koncepcija yra kuriama jau 80 metų, jos pradininkas bibliofilas Janis Misinis. Tiek laiko visuomenėje vyksta tokia diskusija, ir tai ne vien bibliotekos pastato statybos klausimas.

Modernų, funkcionalų pastatą bibliotekai suprojektavo šiuo metu JAV gyvenantys latvių architektai Gunaras ir Svenas Birkertai. Jame numatytos visos šiuolaikinės bibliotekų automatizavimo priemonės ir informacinės technologijos. O rengiamas įstatymas apima apskritai visų tipų Latvijos bibliotekų sistemos vystymo koncepciją ir Nacionalinės bibliotekos sampratą bei vietą toje sistemoje. Įstatymo projektas, parengtas talkinant UNESCO, buvo plačiai visuomenės svarstytas ir sulaukė įvairių vertinimų. Seimo Biudžeto ir nacionalinės ekonomikos komisija šį projektą palaikė, o Švietimo, kultūros ir mokslo komisija, kad ir kaip keistai tas atrodytų, jam nepritarė. Su projektu susipažino 80 proc. Latvijos gyventojų, iš jų 63 proc. jam taip pat pritarė. Nepritarusieji siūlė NB panaudoti senų ir apleistų gamyklų arba likusius be šeimininkų kolūkių fermų pastatus. Ypač palankiai NB pastato statybos ir bibliotekų sistemos sukūrimo idėją vertino inteligentai.

A. Maulinia taip pat nagrinėjo klausimus, tiesiogiai susijusius su informacijos laisve - apgailestavo, kad Latvijoje dar yra įstatymų, kuriuos galima suprasti kaip ekonominę informacijos cenzūrą. Antai įstatymu iki 2013 metų Latvijos telekomui suteiktos monopolinės teisės. Tad telekomas nedvejodamas nustatė Latvijos NB interneto ryšio kainą - 1, 50 lato už valandą. Kompiuterizuojant mokyklų bibliotekas, telekomas paprašė iš jų po 80 latų vien už įjungimą į interneto tinklus (paskui nusileido iki 50 latų). Eiliniam Latvijos piliečiui tai per brangu. Toks mokestis šiandien tampa rimta ekonomine informacijos cenzūra ir skaitytojo teisių pažeidimu. (JAV piliečiai už interneto ryšį, kad ir kiek juo naudotųsi, šią vasarą mokėjo tik po 9, 95 dolerio per mėnesį.) Gal dėl to Latvijoje 1999 metais internetu naudojosi tik 6 proc. gyventojų (Estijoje - 21 proc., o Lietuvoje - tik 5 proc.).

Pranešimą "Estijos mokslinių bibliotekų darbo efektyvumo tyrimas" skaitė Tartu universiteto bibliotekos (TUB) Katalogų skyriaus vyriausioji bibliotekininkė *Liudmila Dubjeva*. Pastarąjį dešimtmetį Estijoje buvo surengta palyginti nemažai tyrimų šia tema. 1995 m. TUB dalyvavo tarptautiniame kompleksiniame bibliotekų veiklos efektyvumo tyrimo

projekte, kuriam vadovavo Švedijos UB. Tyrimai apėmė kai kurias mokslines Švedijos ir Baltijos šalių bibliotekas. Visų tyrimo dalyvių gauti duomenys 1995 m. buvo bendrai aptarti Rygos seminare. Rezultatai, gauti TUB, buvo paskelbti Stokholmo universiteto, TUB mokslo darbuose ir kt.

Adaptavus šių tarptautinių tyrimų programą, mokslinių bibliotekų veiklos efektyvumo ir vertinimo kriterijų nustatymo tyrimai 1996 m. surengti Estijos NB ir Akademijos bibliotekoje. Jų rezultatai 1997 m. aptarti Estijos NB seminare, paskelbti Akademijos bibliotekos surengtoje jubiliejinėje konferencijoje. Vėliau jie išspausdinti ir Estijos NB mokslo darbuose. Visi tyrimų darbai atlikti naudojant vienodą metodiką, tad buvo galima lyginti jų duomenis.

Rengiantis panašioms tyrimams pirmiausia reikia gerai sukoordinuoti metodikas ir programas, numatyti bibliotekų darbo rodiklius, kuriais bus remiamasi. Kartu būtina suderinti ir kiekvienos bibliotekos galimybes, atsižvelgti į jų darbo specifiką, įtraukti papildomai į programą atskiras bibliotekas dominančius tirtinus objektus.

2000-aisiais metais pradėtas naujas tyrimas - "Estijos mokslinių bibliotekų darbo kokybės ir efektyvumo įvertinimas" truks iki 2002-ųjų. Jį atlieka Talino pedagoginis universitetas, Estijos NB ir TUB, darbus finansuoja Estijos mokslo fondas. Itin daug dėmesio bus skirta bibliotekų darbo efektyvumo rodiklių nustatymui bei jų atrankai.

Pranešimą "Bibliotekininkystės standartizavimas Lietuvoje: 1990-2000 metai" skaitęs LNB BC Mokslinio tyrimų skyriaus vedėjas *Vytautas Rimša* priminė, kad iki 1990 metų Lietuvoje galiojo Tarybų Sąjungos standartai. Pasitelkus VU katedrų, kai kurių mokslinių bibliotekų, Kalbos instituto, Standartizacijos departamento ir kt. specialistus, nuo 1990 m. standartus rengti ėmėsi LNB Mokslinis tyrimų ir Metodikos skyriai bei Kultūros ministerija. Pirmąją rengiamų dokumentų grupę sudarė bibliotekinės technologijos (iki šiol yra parengti, patvirtinti ir išleisti 4), antrąją grupę - bibliotekininkystės ir bibliografijos terminų (7) standartai. Šiame darbe naudotasi tarptautinių organizacijų (UNESCO, IFLA, ISO, ISBN, ISSN ir kt.) bei užsienio bibliotekų patirtimi. Pranešėjas siūlė veikti trimis kryptimis: toliau planingai rengti bibliotekinės technologijos standartus; baigti standartizuoti bazinius lietuvių bibliotekininkystės ir bibliografijos terminus, išleisti jų standartus; toliau nuosekliai versti į lietuvių kalbą ir leisti visus pagrindinius tarptautinius bibliotekininkystės ir bibliografijos standartus. (Beje, nuo 1999 metų vidurio standartų reikalais Lietuvoje tiesiogiai rūpinasi nauja institucija - Bibliotekininkystės ir bibliografijos standartų komitetas.)

Po pranešimų vykusioje diskusijoje V. Gudaitis sakė, kad Baltijos šalių bibliotekininkams vertėtų susitikti ir bendrus reikalus aptarti dažniau, nelaukiant konferencijų ar kongresų. Pravartu būtų susirinkti mažoms specialistų grupėms konkrečioms problemoms spręsti; reikėtų rengti, kaip ir anksčiau, bendrus trijų šalių bibliotekininkystės tyrimus.

L. Dubjeva pažymėjo, kad šiuo metu ypač svarbią reikšmę turi bibliotekininkystės terminologijos tyrinėjimai. Kai kurie užsienio autoriai savo straipsniuose dažnai pirmiausia pa-

teikia svarbesniųjų savo pavartotų terminų žodynelius. Jais dažnai naudojasi Tartu universiteto dėstytojai ir studentai, bibliotekos darbuotojai. Pažymėtini šiuo požiūriu yra Lietuvos bibliotekininkystės terminijos tyrimai ir šių standartų rengimo bei leidimo darbai.

V. Rimša

Profesinis mokymas ir kvalifikacijos kėlimas. Šioje sekcijoje Lietuvos kultūros darbuotojų tobulinimosi centre susirinko per 50 klausytojų; tarp jų buvo Švedijos, Danijos, Suomijos bibliotekininkų. Tose šalyse ypač domimasi įvairiomis profesinio mokymo formomis, o jų patirtis pritaikoma ir Baltijos šalyse.

Sekcijai pirmininkavo Talino pedagogikos universiteto Informacijos studijų katedros vedėja *Sirje Virkus* ir Vilniaus universiteto Bibliotekininkystės katedros vedėja *Audronė Glosienė*. Daugumoje pranešimų buvo kalbama apie naujų informacijos technologijų pritaikymą profesiniam mokymui, naujoms jo formoms. Mokslinės bibliotekos turi pasiūlyti vartotojams kompiuterinio ir informacinio raštingumo įgūdžių formavimo ir tobulinimo galimybes.

S. *Virkus* apžvelgė technologijų taikymą tęstinio mokymosi koncepcijai, jų privalumus, įtaką profesinei veiklai ir jas taikant atsirandančias problemas. Atvirasis ir nuotolinis mokymasis yra labiausiai paplitusi aukštojo mokslo ir suaugusiųjų švietimo forma.

Talino technikos universiteto bibliotekos direktoriaus pavaduotoja *Gerda Koidla* kalbėjo apie technologijų vaidmenį formuojant informacinę vartotojų kultūrą universitete, apie šio universiteto patirtį 1998-1999 m. dalyvaujant Europos Sąjungos informacijos vartotojų nuotolinio mokymo projekte DEDICATE. (Projekte dalyvavo Estija, Suomija, Vengrija, Latvija, Lietuva, Lenkija, Švedija ir Didžioji Britanija.) TTUB sukūrė studentams informacinio raštingumo kursą "Specializuota informacijos paieška". Baigę jį studentai rašo referatus, kritiškai analizuoja elektroninių šaltinių teisėtumą, svarumą ir tinkamumą tyrimo projektui. Pradėtas kurti bandomasis virtualiosios bibliotekos projektas.

TTUB vartotojai keturių lygių kursuose mokomi naudotis elektroniniais informacijos šaltiniais, kompiuterinio raštingumo ir specializuotos informacijos paieškos, supažindinami su bibliotekos paslaugomis ir duomenų bazėmis. Studentai tokiu mokymu patenkinti, o universitetas tampa aktyviu nuotolinio mokymo centru.

Estijos bibliotekininkų draugijos prezidentė, Tęstinio profesinio mokymo vyriausioji specialistė *Krista Talvi* paskelbė 1999 m. atliktos bibliotekininkų apklausos rezultatus. Į klausimus jų atsakė 218, iš jų 75 proc. viešųjų bibliotekų darbuotojai. Prašyta atsakyti, kokio papildomo profesinio mokymo jie pageidautų, kokios turėtų būti tokio mokymo temos ir formos. Duomenys lyginami su panašiu 1996 m. tyrimu. 1996-1999 m. papildomai mokėsi 91, 6 proc. mokslinių ir šakinių, 70 proc. masinių, 69 proc. mokyklų bibliotekų darbuotojų. Papildomas profesinis mokymas vykdomas trimis lygiais - valstybiniu, vietiniu ir Estijos bibliotekininkų draugijos. 1999 m.

bibliotekininkai pageidavo ankstesniame tyrime nemintų temų: skaitytojų ir fondų tyrimų, bibliometrijos, infometrijos, kompiuterinio katalogo formos (MARC formato), efektyvumo tyrimų, pagrindinių teisės dokumentų ir kt. šaltinių, interneto.

Abiejose apklausose labiausiai mokytis norėjo 40-49 metų bibliotekininkai. Ši grupė pageidavo kursų apie Estijos bibliotekininkystės raidą, reformas, bibliotekų sistemą, taip pat praktinių automatizavimo kursų. Pranešimas buvo gausiai iliustruotas statistine informacija.

Daiga Raža (Latvijos NB) skaitė pranešimą 1998-1999 m. tyrimo "Bibliotekininkas darbo rinkoje" pagrindu. Jame 24 proc. respondentų sudarė bibliotekininkai, dirbantys ne bibliotekose; tai jaunesni žmonės, neturintys didesnės darbo patirties. Dažniausiai jie dirba ryšių srityje, prekyboje, banko, reklamos įstaigose, draudimo kompanijose ar atlieka administracinį darbą; dirba koordinatoriais, kuratoriais, operatoriais, administratoriais, pardavėjais, sekretoriais ir pan. Pagrindinė priežastis, dėl kurios keičiama profesija, yra menkas atlyginimas (83 proc.); 25 proc. nemato karjeros galimybių savo darbo vietoje. Latvijos bibliotekose taip pat dirba žurnalistai, pedagogai, režisieriai, menotyrininkai, ekonomistai, inžinieriai, chemikai, agronomai. Pramonės specialistų bibliotekose padaugėjo devintajame dešimtmetyje, kai buvo uždaryta nemažai pramonės įmonių. Tačiau bibliotekose dominuoja pedagoginės krypties profesionalai - kalbininkai, literatūrologai, geografs, istorikai ir kt. Vis dėlto negalima sakyti, kad šis tyrimas apibendrina ir visapusiškai atskleidė bibliotekininko padėtį darbo rinkoje, nes nėra pakankamai statistinių duomenų.

Dzintra Albuže (Latvijos universiteto biblioteka), kalbėdama apie bibliotekininkų kvalifikacijos reikšmę informacinėms paslaugoms, pastebėjo, kad bibliotekininkų mokymas atsilieka nuo visuomenės informacinių poreikių. Reikia bibliotekininkų profesinio mokymo sistemos su daugeliu lanksčių būdų ir metodų, o mokymo turinys turi ugdyti kiekvieno bibliotekos darbuotojo kūrybines galias visą jo darbo laikotarpį. Yra keletas veiksmų, į kuriuos pirmiausia reikėtų atsižvelgti ugdant profesionalumą: skaitytojų nepasitenkinimas, skundai; lankomumo mažėjimas bibliotekoje; kolegų konfliktai.

Iveta Gudakovska (Latvijos universiteto Bibliotekininkystės ir informacijos mokslų katedra) aptarė tęstinio mokymo perspektyvas. Podiplominės studijos apibūdinamos kaip šiuolaikinės profesinės veiklos dalis. Darbuotojai privalo nuolat atnaujinti žinias, įtvirtinti naujus įgūdžius, kelti kvalifikaciją. Nuo 1988 m. Latvijoje veikia Bibliotekų darbuotojų kvalifikacijos kėlimo centras, kuriame gali mokytis visų tipų bibliotekų bibliotekininkai. Centras rengia programas darbui su šiuolaikinėmis informacijos technologijomis, nuotolinio mokymo, dėstymo meno ir mokomosios medžiagos rengimo kursais.

BTMC koordinatore *Jurgita Rudžionienė* (Vilniaus universitetas) skaitė pranešimą apie tęstinį mokymą Lietuvoje, pristatydama BTMC programos pirmųjų mokslo metų rezultatus. BTMC tikslas - organizuoti visų tipų ir žinybų Lietuvos

bibliotekų ir informacijos tarnybų darbuotojų šiandienos ir ateities poreikius atitinkantį tęstinį mokymą.

Meilė Kretavičienė (Kauno universiteto Medicinos biblioteka) aptarė bibliotekos darbuotojų ir vartotojų mokymo klausimus, susijusius su galimybėmis efektyviau panaudoti informacijos technologijas. Darbuotojus būtina mokyti dviem kryptimis: pirma - išmokyti juos naudotis bibliotekos informacijos technologijomis, tam yra kompiuterinio raštingumo ir kompiuterinių informacijos šaltinių bei jų kūrimo technologijos kursai; antra - derinti jų kvalifikaciją prie specialiųjų vartotojų grupių poreikių, atsižvelgti į besikeičiantį personalo vaidmenį aptarnaujant vartotojus.

Nijolė Bliūdžiuvienė (LNB Mokslinis tyrimų skyrius) aptarė bibliotekininkystės ir bibliografijos terminų žodyną kaip profesinio mokymo priemonę. Šio žodyno rengimo programa bibliotekoje patvirtinta 1988 m. pabaigoje. Išleisti keturi žodyno sąsiuviniai, kuriuose pateikti norminiai katalogų ir kortotekų, katalogavimo; leidybos ir dokumentų bei leidinių rūšių; bibliografijos mokslo ir praktikos; fondų sudarymo bei fondotyro terminai. Profesinės kalbos vartotojai gali naudoti per 2 tūkst. taisyklių, atitinkančių lietuvių kalbos ir dalyko reikalavimus, terminų. Verčiamasis, norminamasis, aiškinamasis, keturkalbis terminų žodynas gali būti naudojamas ir profesiniam mokymui.

Viešnia iš Danijos *Lisbeth Christensen* (Orhuso bendruomenės biblioteka) papasakojo apie šalies savivaldybių bibliotekų profesinio rengimo ir kvalifikacijos kėlimo tinklą.

Kaip konferencijos baigiamojoje sesijoje pabrėžė A. Glosienė, Profesinio mokymo ir kvalifikacijos kėlimo sekcija buvo viena tų, kurios darbu domėjosi daugiausia specialistų, nes tai labiausiai kintanti Baltijos valstybių bibliotekininkystės sritis.

N. Bliūdžiuvienė

Bibliotekų bendradarbiavimas, sistemos ir tinklai. Šios sekcijos dalyviams spalio 6 d. Vilniaus apskrities viešojoje bibliotekoje, skaityti pranešimai bibliotekų būklės ir jų tinklo, informacinių sistemų diegimo, mokslinių bibliotekų bendradarbiavimo, elektroninės informacijos naudojimo, nacionalinės bibliografijos duomenų banko, kortelinių katalogų ir nacionalinės bibliografijos retrospektyviosios konversijos bei informacinių paslaugų temomis. Vadovavo Dzintra Mukanė (Latvija), Tomas Liivamägi (Estija), Sandra Šeškaitė (Lietuva).

LNB direktorius *Vladas Bulavas* apžvelgė per dešimt nepriklausomybės metų susiklosčiusią Lietuvos bibliotekų padėtį, jų pačių bei Lietuvos bibliotekų tarybos pastangas siekiant plėtoti bei modernizuoti šalies bibliotekininkystę. Supažindinta su Lietuvos bibliotekų modernizavimo programa, jos svarba kultūros, mokslo, švietimo, socialinei bei ekonomikos ir ūkio plėtotei. Pateikti šalies bibliotekų pagrindiniai statistiniai duomenys.

Pranešime "Bibliotekininkystė Lietuvoje pastarąjį dešimtmetį: ilga kelionė į laisvę" *Audronė Glosienė* (Vilniaus universiteto Bibliotekininkystės katedra) apžvelgė bibliotekų politiką, reformas ir jų veiklą 1990–2000 m. Kalbėta apie juri-

dinius bibliotekų veiklos aspektus bei šalies bibliotekų politikos formavimosi prielaidas. Pateikti Lietuvos bibliotekų veiklos statistiniai duomenys, perspektyvos informacinės visuomenės sąlygomis.

Jungtinio Latvijos bibliotekų informacijos tinklo būklę ir perspektyvas apžvelgė *Sandra Ozolinia*, Latvijos nacionalinės bibliotekos direktoriaus pavaduotoja. Pristatyti Latvijos bibliotekų vykdomi LATLIBNET bei Valstybinės integralios bibliotekų informacijos sistemos kūrimo projektai. Didelius pokyčius Latvijos bibliotekų informacinėje sistemoje lėmė ALEPH 500 diegimas.

Apie savo patirtį diegiant šią Izraelio firmos Ex-Libris programinę įrangą Lietuvos aukštųjų mokyklų bibliotekose kalbėjo Kauno technologijos universiteto Informacinių sistemų skyriaus vedėjas *Vilius Kučiukas*. Lietuvos akademinių bibliotekų asociacija bei Kauno technologijos universitetas inicijavo Lietuvos akademinių bibliotekų tinklo kūrimo projektą. Projektas vykdomas kaip 1997 m. Vyriausybės patvirtintos Lietuvos aukštųjų mokyklų kompiuterizavimo programos dalis. Pasirinkta ALEPH 500 programinė įranga, 1999 m. pradėta jos adaptacija ir bandomoji eksploatacija. Projekto įgyvendinimas suteiks galimybes integruoti dalyvaujančių jame bibliotekų išteklius į bendrą Lietuvos bibliotekų sistemą.

Sekcijoje nemažai kalbėta apie bibliotekų ryšius su kitomis institucijomis. Latvijos nacionalinės bibliotekos direktoriaus pavaduotoja *Dzintra Mukanė* papasakojo apie šios bibliotekos vykdomas tarptautinio bendradarbiavimo programas, ryšius su kitomis šalies bibliotekomis. Kuriant Latvijoje valstybinę integralią bibliotekų informacijos sistemą, atsiranda naujų mokslinių ir viešųjų bibliotekų bendradarbiavimo galimybių. Vienoje administracinėje teritorijoje veikiančios bibliotekos gali dirbti savarankiškai, tačiau perspektyvesnės yra tos, kurios kuria ilgalaikes bendradarbiavimo programas. Tokiu principu Latvijoje nuo 1990 m. dirba naujos regioninės aukštojo mokslo įstaigos Rezeknėje, Ventspilyje ir Valmieroje. *Daiga Rokpelnė*, Valmieros rajono centrinės bibliotekos direktorė, nušvietė šios bibliotekos bendradarbiavimą su regiono universitetine kolegija modelį, jų įgyvendinamą projektą "Valmieros jungtinė biblioteka".

Tartu universiteto bibliotekos direktorius *Toomas Liivamägi* kalbėjo apie Estijos akademinių ir mokslinių bibliotekų tinklo kūrimo technologinius, organizacinius ir teisinius aspektus. 1996 m. įkūrus Estijos mokslinių bibliotekų konsorciumą ELNET, susidarė prielaidos naujoms bendradarbiavimo formoms. Bendradarbiavimas ypač reikšmingas, kai reikia priimti sprendimus dėl informacinių technologijų diegimo, dėl elektroninių leidinių duomenų bazių įsigijimo, norminių bei teisinių dokumentų priėmimo ir pan. Estijos akademinės bibliotekos vyriausiosios technologės *Reet Oruste* pranešime taip pat akcentuota šalies bibliotekų bendradarbiavimo reikšmė diegiant programinę įrangą INNOPAC bei kuriant automatizuotas informacijos sistemas. *Krista Kiisa*, Estijos nacionalinės bibliotekos Informacinių technologijų skyriaus projektų vadovė, pabrėžė, jog būtina bendradarbiauti ne tik su bibliotekomis, bet ir su kitomis institucijomis. Biblioteka pradėjo vykdyti projektą ARES, kuriuo siekiama sukurti šiuolaikinių

mokslinių žurnalų viso teksto elektroninę duomenų bazę; čia būtini yra susitarimai su leidėjais ir straipsnių autoriais. Būtent šių ryšių palaikymas vykdant elektroninės leidybos projektus reikalauja didžiausių pastangų.

Suomijos virtualios bibliotekos projekto sėkmę taip pat lėmė produktyvus šalies bibliotekų bendradarbiavimas. Projektą pristatiusi Ivaskilės (*Jyväskylä*) universiteto bibliotekos direktoriaus pavaduotoja *Kaija Nygård* pabrėžė, kad tik bendromis pastangomis pavyko sukurti interneto išteklių duomenų bazę. Nuo 2000 m. projektas yra įtrauktas į Europos Sąjungos projektą „Renardus“, kuriuo siekiama sujungti projekte dalyvaujančių šalių sudarytas interneto išteklių duomenų bazines ir sukurti Europos virtualią biblioteką.

Nacionalinės bibliografijos duomenų bankas ir jo paslaugos buvo pristatyti LNB direktoriaus pavaduotojos, Bibliografijos ir knygotyros centro direktorės *Reginos Varnienės* pranešime. Kaip Lietuvos integralios bibliotekų informacijos sistemos dalis, Nacionalinės bibliografijos duomenų bankas buvo kuriamas remiantis detalio koncepcija. Įdiegus programinę įrangą LIBIS, atsirado galimybė kurti bibliografinių, autoritетinių ir faktografinių įrašų duomenų bazines, kurios ir sudarė Nacionalinės bibliografijos duomenų banko pagrindą. Jame sukaupti įrašai ne tik naudojami šalies bei užsienio vartotojų informaciniais poreikiams, bet ir teikia galimybę rengti einamosios bei retrospektyviosios bibliografijos leidinius, informacinius katalogus bei kitus dokumentus.

Elektroninių dokumentų, duomenų bazių internete ir kompiuteriniuose diskuose naudojimo problematikai buvo skirtas *Alos Žukovos* (Talino technikos universiteto biblioteka) pranešimas.

Retrokonversijos projektų apžvalgai skirti du pranešimai. Apie Latvijos nacionalinėje bibliotekoje vykdomą nacionalinės bibliografijos retrospektyviosios konversijos projektą kalbėjo jos Bibliografijos instituto direktorė *Anita Goldberga*. Šiuo projektu įvesti į elektroninį katalogą apie 2, 5 mln. nacionalinės bibliografijos įrašų. Baigta pirmoji projekto stadija – sukurta programinė įranga, leidžianti įrašus atpažinti ir struktūrizuoti į MARC formatą. LNB Katalogavimo centro Kortelinių katalogų konversijos skyriaus vedėja *Milda Baranauskienė* apibūdino bibliotekos kortelinių katalogų ir nacionalinės bibliografijos leidinių konversijos projektą bei jo rezultatus. Atliktas projekte numatytas dokumentų skenavimas, sukurtas Vaizdų katalogas. Programine įranga „FineReader“ 1999 m. pradėtas automatinis teksto atpažinimas. Projektą planuojama baigti 2010 m.

S. Šešeikaite

Viešosios bibliotekos. Šiai sekcijai, dirbusiai Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešojoje bibliotekoje, vadovavo *Baiba Tormanė* ir *Rimalda Kvietkauskienė*.

Pranešime „Apskričių viešosios bibliotekos Lietuvos bibliotekų sistemoje“ Kauno apskrities VB direktorius *A. Samėnas* apibūdino jų vaidmenį įvairiais raidos laikotarpiais. Išskirti keturi AVB raidos etapai. (1921-1940 m.; 1946-1950 m.; 1950-1990 m.; nuo 1990-ųjų). Pranešėjas kalbėjo apie AVB funkcijas atgautos nepriklausomybės laikotarpiu.

Elviine Uverskaja (Talino pedagoginis universitetas) kalbėjo apie informacijos prieigos demokratinėje visuomenėje problemas. Estijoje parengtas visuomenės informavimo įstatymas įpareigoja visas, taip pat ir vietos savivaldos, valstybines įstaigas teikti informaciją visiems piliečiams. Dažniausiai savivaldybės tai daro skelbdamos naujausią informaciją interneto svetainėje. Iki 2002 m. pabaigos numatoma baigti Estijos bibliotekų internetizavimo projektą. 90 proc. viešųjų bibliotekų turės informacinį ryšį. Šį projektą įgyvendinant reikės dar apibrėžti interneto paslaugas, naudojimosi taisykles bei procedūras ir išmokyti vartotojus savarankiškai jomis naudotis.

Šilutės rajono F. Bajoraičio VB direktorė *Dalia Užpelkienė* pranešime „Viešoji biblioteka - bendruomenės informacinės infrastruktūros dalis“ pažymėjo, kad biblioteka besinaudojantys 20 proc. gyventojų turi galimybę naudotis ir internetu. Naujos technologijos naudojamos ir bibliotekos leidybinei veiklai. Taip išleistas enciklopedinis žinynas „Šilutės kraštas“. Sukurtos duomenų bazės „Lankomos Pamaro vietovės“, „Žymūs krašto žmonės“, „Draugijos, bendrijos, klubai“. Tai pakėlė bibliotekos prestižą, išaugo vartotojų informacinės reikmės ir pasikeitė jų požiūris į biblioteką. Iš apklausos „Biblioteka ir visuomenė“ paaiškėjo vyraujanti nuomonė, kad biblioteka yra informacijos bei edukacijos įstaiga. Keičiantis bendruomenės poreikiams, ypač aktuali tampa socialinė bei juridinė informacija.

Gulbenės (Latvija) VB direktorė *Antra Sprudzanė* kalbėjo apie kraštotyros medžiagos išsaugojimą tradicinėse bei elektroninėse laikmenose. Atsiradus bibliotekose naujoms technologijoms, svarbu tapo jas subalansuoti su tradicinėmis. Pakito ir kraštotyros darbo formos. Anksčiau kraštotyros medžiaga buvo renkama, studijuojama, apibendrinama ir naudojama konkrečioje bibliotekoje; dabar kalbama apie struktūrizuotos duomenų bazės kūrimą ir šia informacija bus galima naudotis tiek lokaliai, tiek per internetą. Šioje veikloje dalyvauja trečdalis bibliotekų. Gulbenės viešoji biblioteka viena iš pirmųjų Latvijoje pradėjo vartotojams siūlyti kraštotyros medžiagą ir tradicine, ir elektronine forma. Dabar bibliotekos kraštotyros bazėje yra 5000 įrašų, parengti dalykų ir reikšminių žodžių (raktažodžių) sąrašai. Greta įrašų taip pat dedamos nuotraukos, rankraščiai ir pan. Susisteminta kraštotyros medžiaga pateikiama internete. Šiuo metu taip pateikta jau 360 dokumentų.

Apie viešųjų bibliotekų paslaugas vaikams ir bendruomenei kalbėjo *Danutė Karlienė* (Zarasų rajono VB). Zarasų VB, aptarnaujanti 36 proc. rajono gyventojų, rūpinasi, kad jie galėtų gauti informaciją ir tradiciniais, ir naujų technologijų metodais. Išplėstos informacinės paslaugos, ypač medicinos bei teisės, yra sąlygos naudotis internetu. Jaunimas dar gali naudotis fonoteka, videoteka, CD-ROM'ais. Mažiesiems yra žaisloteka, lėlių teatras. Veikia trys suaugusiųjų klubai: anglų kalbos, vokiečių kalbos ir literatų.

Valmieros vaikų bibliotekos direktorė *Lolita Dreimane* pranešime „Bibliotekininko vaidmuo vaikiškų knygų pasaulyje“ akcentavo, kad biblioteka vaikams yra reikšmingas kultūros centras ir įdomaus laisvalaikio vieta. O nuo to, kaip jie čia aptarnaujami, priklausys jų susidomėjimas biblioteka ir knyga ateityje. Bibliotekų automatizacija bibliotekininko

vaidmenį dar padidino - jis turi būti įvairių sričių žinovas ir turėti tam tikrų asmeninių savybių. Pranešėja supažindino su kvalifikaciniais JAV vaikų bibliotekininkų reikalavimais.

Vilniaus universiteto dėstytoja *R. Petuchovaitė* pristatė Vilniaus CB inicijuotą Antakalnio filiale įgyvendinamą projektą "Jaunieji informacinės visuomenės piliečiai", skirtą 14-21 metų grupei. Jiems bibliotekoje ne tik įkurta speciali zona, teikiamos modernios paslaugos, bet ir sistemingai organizuojami seminarai apie žmogaus teisių plėtros perspektyvas vietinėje bendruomenėje. Projektas turėtų pasitarnauti jaunimo socializavimui.

Latvijos Bauskės RCB direktorė *Baiba Tormanė* pasakojo, kaip ši biblioteka dalyvauja Sokrato programoje (tarp jos dalyvių yra Italijos, Švedijos, Suomijos, Belgijos, Danijos bibliotekos). Projektas "Visuomenė ir biblioteka" skirtas suaugusiųjų švietimui aktyvinti. Pavyko parengti bendrą metodologiją, tinkančią ir Vakarų, ir postkomunistinėms šalims. Projektas padės plėsti bibliotekas ir atsižvelgti į visuomenės poreikius.

Baiba Sporanė (Latvijos universitetas) pranešime "Viešojo biblioteka informacinėje visuomenėje" teigė, kad biblioteka yra bendruomenės centras, turintis realizuoti efektyvų santykį tarp asmenybės ir žinių. Tam tarnauja keturios funkcijos: informacinė, mokymo, malonumo ir komunikacijos.

Likę neperskaityti sekcijos pranešimai (M. Ekermann "Estijos viešųjų bibliotekų komplektavimo principai", Z. Rabšos "Viešojo biblioteka - visuomenės informacijos ir kultūros centras", I. Saulytės "Madonos rajono bibliotekos automatizacija: problemos ir sprendimai") kartu su kitais paskelbti kongreso medžiagos rinkinyje.

R. Kvietkauskienė

Bibliotekos paslaugos naujajame tūkstantmetyje. Šios sekcijos darbui vadovavo *Sirje Virkus* (Talino pedagoginis universitetas) ir *Daiva Ulbikienė* (LNB). Lietuvos medicinos bibliotekos salėje kongreso dalyviai iš klausė devynis pranešimus. Pranešimų temų įvairovė neleido klausytojams nuobodžiauti, juolab kad buvo nagrinėjami ne tik praktiniai šiuolaikinės bibliotekos teikiamų paslaugų aspektai, bet ir etiniai bibliotekininko darbo bei santykių su vis reiklesniu skaitytoju klausimai.

Latvijos universiteto bibliotekos Katalogavimo skyriaus vedėja *Anita Bakevica* pranešime "Bibliotekos ir visuomenės įtaka informacijos gavimo procesui" pabrėžė, kad šios bibliotekos lankytojai yra išsilavinę žmonės, igūdę modernių informacinių technologijų vartotojai, tad ir bibliotekininkai privalo turėti ne menkesnius darbo su kompiuterine technika bei elektroninės informacijos šaltiniais igūdžius. Biblioteką pranešėja palygino su ledkalniu, kurio matomoji dalis yra bendravimas su skaitytojais, o nematomoji - visi kiti skaitytojui nežinomi, tačiau būtini bibliotekos darbo procesai. Tik darni šių abiejų dalių sąveika gali užtikrinti skaitytojui kokybišką informaciją.

Du pranešimai buvo skirti skaitytojų apklausos rezultatų analizei: LNB Mokslinio tyrimų skyriaus darbuotojų *Stasės Bušmienės* ir *Viliunės Cicėnienės* pranešime pateikta išsami

1996-1997 metų LNB ataskaitų, skaitytojų registracijos duomenų bei apklausų analizė, kuria buvo siekta išsiaiškinti lankymosi bibliotekoje motyvą ir dažnį bei įvertinti aptarnavimo kokybę. Tartu universiteto bibliotekos Ryšių su visuomene skyriaus vadovė *Ilonos Smuškinos* pranešime "Tartu universiteto biblioteka kaip būsimosios Estijos inteligentijos formavimo aplinka" remtasi skaitytojų apklausa, atlikta 1999-ųjų pavasarį siekiant išsiaiškinti, kas yra pagrindinis bibliotekos skaitytojas, kokia jos veikla labiausiai domina lankytoją, kaip vertinami organizuojami renginiai.

Apie tai, kaip centrinė biblioteka gali tapti regiono kultūros ir informacijos centru, kalbėjo Utenos raj. A. ir M. Miškininių centrinės bibliotekos atstovė *Laima Lapinienė*. Apžvelgta bibliotekos patirtis kuriant techninę bazę, leidžiančią tenkinti augančius šiuos skaitytojų poreikius.

Centrinė biblioteka yra ir metodinis regiono bibliotekininkų centras, sudarantis sąlygas kolegoms kelti kvalifikaciją.

Dzintros Justos pranešime (Latvijos Limbažių CB) "Naujosios multimedija ir internetas" taip pat akcentuotas bibliotekos kaip regioninio informacijos ir kultūros centro vaidmuo.

Keletas pranešimų buvo skirti bibliotekų naujoms paslaugoms.

LNB Informacijos centro darbuotojų *Teresės Gustienės*, *Irenos Kvieselaitienės* ir *Aušros Vaškevičienės* pranešime "Prieiga prie elektroninės informacijos: bibliotekininko požiūris" pasidalyta daugiametė šio centro darbo patirtimi. LNB skaitmeninėje kolekcijoje yra kompaktinių diskų, bet ypač populiarios elektroninės duomenų bazės. Gausėjant skaitmeninės informacijos bibliotekoje, kinta ir bibliografų darbo pobūdis; būtina nuolat kelti kvalifikaciją patiems ar specialiuose kursuose.

LNB interneto administratorė *Daiva Ulbikienė* pranešime "Interneto svetainė kaip integrali ryšių su visuomene dalis. Bibliotekos patirtis" apibūdino plačią šios LNB paslaugos vartotojų auditoriją, jos penkerių metų formavimosi istoriją. Vartotojų požiūriu analizuota bibliotekos interneto svetainės paskirtis ir funkcijų išplėtimo galimybės. Pasidalyta patirtimi, kaip organizuoti bibliotekos interneto svetainės priežiūrą, kad ši paslauga būtų dinamiška, palaikytų ir skatintų bibliotekos ryšius su visuomene.

Lietuvos medicinos bibliotekos (LMB) Audiovizualinės informacijos centro vedėja *Jūratė Stukienė* pranešime supažindino auditoriją su šio informacijos centro penkerių metų patirtimi kaupiant ir pateikiant medicinos darbuotojams svarbią studijoms ir darbui audiovizualinę informaciją. Apžvelgta Centro įkūrimo ir veiklos plėtojimo istorija, jo paslaugų vartotojai.

Paskutinis pranešimas "Bibliothecarius non fit, sed nascitur", kurį perskaitė Tartu universiteto Mokslinės literatūros skaityklų vadovė *Olga Einasto*, savaip apibendrino visą sekcijos darbą. Kalbėta apie bibliotekininko profesionalumą, etiką, bendravimo kultūrą ir pozityvios atmosferos kūrimą bibliotekoje. Sėkmingam šiuolaikinės bibliotekos darbui reikalinga ne tik techninė modernizacija ir bibliotekiniai ryšiai, ne mažiau svarbu geranoriška aplinka pačioje bibliotekoje, šiltas bendravimas su skaitytoju. Prieš 80 metų tuometinis Tartu universi-

teto bibliotekos direktorius F. Puksoo sakė: "Bibliotekininkas egzistuoja ne knygoms, o skaitytojams". Neturėtume to pamiršti ir šiandien.

D. Ulbikienė

Baigiamasis plenarinis posėdis. Dvi dienas trukęs šeštasis Baltijos šalių bibliotekininkų kongresas baigėsi ten, kur ir prasidėjo - Lietuvos medicinos bibliotekos konferencijų salėje. Baigiamajam posėdžiui vadovavo LBD pirmininkė Rima Gražienė, jos pavaduotoja Emilija Banionytė, Estijos BD pirmininkė Krista Talvi ir Latvijos BD pirmininkė Silvija Lininia.

Sekcijų vadovai apžvelgė jų darbą, supažindino su keltomis problemomis.

Kongrese paaiškėjo, kad ne visose Baltijos šalyse vienodai intensyviai restauruojami seni spaudiniai. Tai nėra gerai, bet mes turime ko vieni iš kitų pasimokyti (Algirdas Plioplys). Pravartu buvo susipažinti su kaimynų ir kolegų techninių ir specialiųjų bibliotekų darbais diegiant naujas technologijas. Ateityje reikėtų dar stropiau šiuos darbus sukoordinuoti (Danutė Kazlauskienė). Baltijos šalyse rengiama daug bibliotekų įstatymų, standartų ir kitų bibliotekų veiklą reglamentuojančių dokumentų. Verti dėmesio bibliotekų darbo efektyvumo, terminologijos ir kiti tarptautiniai bei respublikiniai tyrimai. Reikėtų sudaryti tarprespublikines profiliuotas specialistų grupes bibliotekų veiklos aktualiausioms problemoms nagrinėti ir bendriems tyrimams bei diskusijoms rengti, taip pat dažniau skelbti jų rezultatus kaimyninių respublikų mokslo darbų rinkiniuose ir kituose profesiniuose leidiniuose. Vertingas šiuo požiūriu yra išleistas šeštojo bibliotekininkų kongreso medžiagos rinkinys (Silvija Lininia). Naudinga buvo aptarti bibliotekininkų mokymo, jų kvalifikacijos kėlimo, šių procesų tyrimo ir optimizavimo Baltijos šalyse būklę, o svarbiausia - ateities perspektyvas (Audronė Glosienė). Baltijos šalių viešosios bibliotekos savo regionuose tampa rimtais informacijos centrais. Jos itin dinamiškai plečia šias paslaugas jaunimui ir vaikams (Ramunė Petuchovaitė). Bibliotekų bendradarbiavimas ir tinklo integracija, jų veiklos diferencijavimas ir kooperavimas, naujų technologijų diegimas išliks opiausia problema visose Baltijos šalyse ir naujame amžiuje (Tomas Liivamägi). Būtina užbaigti diegti bibliotekose elektronines ryšių sistemas, paruošti visus bibliotekų darbuotojus tas sistemas valdyti, gerai apmokyti skaitytojus, visų pirma jaunimą, naudotis naujo lygio - kompiuterizuotomis bibliotekomis (Daiva Ulbikienė). Derinant prie IFLA generalinės sesijos, kuri 2005 metais vyks Norvegijoje, reikėtų pagalvoti, ar nevertėtų surengti kurioje nors Baltijos šalyje priešsesijinę IFLA konferenciją, kur galėtume bendrai pagvilinti mums visiems svarbias problemas (Emilija Banionytė).

Kongreso organizatoriai padėkojo rėmėjams, svečiai - organizatoriams, o LBD pirmininkė Rima Gražienė perdavė puokštę gėlių ir simbolinius įgaliojimus Latvijos BD pirmininkei Silvijai Lininai septintąjį Baltijos šalių bibliotekininkų kongresą surengti kaimyninėje Latvijoje.

V. Rimša

LIBECON2000 IR TARPTAUTINĖS BIBLIOTEKŲ STATISTIKOS ATEITIS

Dalia Jaskonienė

Libecon2000 - tai Europos Sąjungos 13 Generalinės direkcijos trejų metų projektas (iki 2001-ujų). Projekto tikslas - surinkti ir paskleisti 29 Europos šalių bibliotekinę statistiką web tinkle. Šiame projekte dalyvauja ir Lietuvos bibliotekos.

Bibliotekos vaidmuo informacinėje visuomenėje didėja: numatoma, kad trečio tūkstantmečio pradžioje pagrindinės Europos šalys bibliotekų reikmėms kiekvienais metais skirs apie 8,45 mlrd. eurų. Šiuo projektu siekiama išsiaiškinti, kokią vietą įvairių šalių ekonomikoje užima ir užims bibliotekos. Projekto uždavinys yra surinkti atitinkamus statistinius duomenis, kurie suteiktų galimybę moksliskai pagrįsti informacijos politiką ir pagrindines kapitalo investicijų kryptis tarptautiniu, nacionaliniu ir vietos lygiu visuomeniniame ir privačiame sektoriuose. Išanalizuotos bibliotekos, kuriose dirba 474 tūkst. žmonių, ir sukurta gaunamų duomenų nuolatinės kontrolės ir aktualizacijos schema. Šiuos ir kitus duomenis galima rasti internete adresu: <http://www.libecon2000.org>

Tikimasi surinkti pakankamai medžiagos, kuri bus panaudota Tūkstantmečio tyrinėjimuose, skirtuose ekonominiams bibliotekų veiklos aspektams. Projekto vykdytojai - Čekijos nacionalinė biblioteka, Didžiosios Britanijos visuomenės reikmių finansavimo institutas, bibliotekų ir informacijos statistikos grupė.

Surinkta statistinė informacija yra prieinama internete, pateikta angliškai; ji operatyvi (ypač lyginant su spausdinta versija), lengvai prieinama vartotojui, kuriam dažniausiai reikalingi tik faktai, o ne visa publikacija, ir užtikrina ryšį tarp informacijos gamintojo ir vartotojo.

Šis projektas yra ne vienintelis, renkantis ir apdorojantis statistinę informaciją. Pirmoji šių darbų ėmėsi UNESCO, parengusi klausimyną ir standartizavusi šešių tipų bibliotekų statistinius duomenis. UNESCO ir *Libecon2000* projektuose daug bendro: analizuojami duomenis pagal šalis, tad nebereikalingas pirminis etapas - duomenų rinkimas iš bibliotekų. Yra ir skirtumų - UNESCO programa apima viso pasaulio bibliotekas, o *Libecon2000* tik 29 Europos šalis. *Libecon2000* projektas analizuoja statistinę informaciją išsamiau ir giliau už UNESCO, pateikia daugiau klausimų ir finansinius duomenis lygina su bendru vardikliu - euru, o ne su nacionalinėmis valiutomis. Labiau yra tikrinami informacijos rodikliai ir šaltiniai, įvertinami trūkstami parametrai, duodama bibliografija ir komentarai, aptariamos tendencijos. Duomenys atnaujinami tik gavus naują informaciją.

Libecon2000 uždavinys yra sukurti tarptautinį kolektyvą, kuris rinktų ir apdorotų Europos bibliotekų statistinius duomenis. Surinkti suderintą informaciją apie Europos bibliotekų vaid-